

אמנת האג – וסוגיית הנזק העלול להגרם לילד עו"ד איתן ליפסקר

לאחרונה התפרסם פסק הדין בתיק בו נדונה חטיפת ילדה כבת חמש מארה"ב לישראל. האב החוטף טען כי אין להורות על החזרת הילדה לידי אמה בארה"ב שכן היא חוותה בידיה אלימות והזנחה והדבר עלול לגרום לה נזק חמור. בסופו של דבר, לאחר בדיקת הטענות וזאת גם באמצעות מינוי מומחה מטעם בית המשפט, דחה בית המשפט את הטענות והורה על החזרת הבת לידי אמה במקום מגוריה הרגיל בארה"ב.

סופו הטוב של הסיפור, מבחינתן של הבת ואמה, אינו מובן מאליו והוא נובע במידה רבה מיישומה המוצלח של אמנה בינלאומית שנחתמה בשנת 1980 בהאג ומטרתה להלחם בתופעה של העברת ילדים ממדינה בה הם חיים למדינה אחרת בידי אחד מהוריהם וזאת באופן חד צדדי וללא הסכמת ההורה האחר. תופעה זו ידועה בשמה העממי "חטיפה" והאמנה הנ"ל זכתה לכינוי "אמנת האג".

לאמנת האג הצטרפו ישראל ומרבית מדינות המערב וחתומות עליה כיום כשמונים מדינות. מטרתה האמנה לשים קץ לתופעת החטיפות באה לידי ביטוי במספר אופנים ;

האמנה מגבילה את שיקול הדעת של בתי המשפט במדינות החברות והיא קובעת כי במקרה של חטיפה, בית המשפט חייב להורות על החזרת הילדים למקום מגוריהם הרגיל, למעט במקרים חריגים ביותר. חריג שכזה הוא נזק חמור שייגרם לילד אם יוחזר למקום מגוריו הרגיל וזו אכן היתה טענת האב החוטף. טענה זו יכולה היתה להתקבל רק אם היה האב מוכיח כי עצם החזרתה של הבת לארה"ב תעמיד אותה בסכנה חמורה. מקרה זה, לא זו בלבד שהאב לא הוכיח טענה זו, אלא שהתברר כי עצם הטענות שהעלה כנגד האם בנוגע לאלימות כלפי הבת אינן נכונות.

האמנה גם קובעת סדרי דיון ייחודיים ומהירים המיועדים לאפשר את סיום הליכים באופן מהיר ויעיל, מבלי שמעשה החטיפה יהפוך לעובדה קיימת שקשה לשנותה. באופן זה, ההליכים בתיק חטיפה הנדון בישראל נמשכים בד"כ כארבעה עד ששה חודשים (בערכאה הראשונה). מדובר בפרק זמן קצר משמעותית מהליכים דומים בסכסוכים משפחתיים. גם ערכאות הערעור פועלות במהירות (ערעור ניתן להגיש תוך 7 ימים בלבד). אכן, במקרה של הבת נקט האב בתרגילים שונים בכדי להביא להארכת ההליכים, אולם בית המשפט פעל באופן נחרץ, לרבות עירוב משטרת ישראל, בכדי לשים קץ לתופעה זו שכללה כאמור גם ניסיון להבריח את הבת למנזר בבית לחם.

בית המשפט לענייני משפחה בישראל קבע אם כן שמקום מגוריה הרגיל של הבת היה ונותר בארה"ב, ממנה נחטפה בידי אביה ועל כן הורה על החזרתה לארה"ב.

חשוב להדגיש כי ההליך המשפטי המתקיים עפ"י אמנת האג אינו מיועד לדון ולהכריע בסוגיית המשמורת על הבת אלא רק לקבוע היכן עליה להמשיך בחייה. על כן בנסיבות מסוימות עשוי היה

להתכן גם מצב בו בית המשפט בישראל היה מורה על החזרת הבת לארה"ב תחת פיקוח שירותי
הרווחה שם, עד אשר יקבע בית המשפט בארה"ב לידי מי יש להחזיר את הבת בפועל.